

Verenigde Protestantse Kerk Leuven – Meditatie 27/12

Meditaties: Deze meditatie staat ook online op <https://youtu.be/hqSZcC9051k>

Het Woord is mens geworden

Meditatie door Heleen Ransijn (Protestantse Kerk William Tyndale-Silo, Vilvoorde)

Intro: Kom tot ons, de wereld wacht (NLB 433)

1. Kom tot ons, de wereld wacht,
Heiland, kom in onze nacht.
licht dat in de nacht begint,
kind van God, Maria 's kind.
2. Kind dat uit uw kamer klein
als des hemels zonneshijn
op de aarde wordt gestel,
gaat uw weg zoals een held.
3. Gij daalt van de Vader neer
tot de Vader keert Gij weer,
die de hel zijt doorgestaan
en hemelwaarts opgestaan.
4. Uw kribbe blinkt in de nacht
met een ongekende pracht.
Het geloof leeft in dat licht
waarvoor al het duister zwicht.
5. Lof zij God in 't hemelrijk,
Vader, Zoon en Geest gelijk,
nu en overal altijd,
nu en tot in eeuwigheid.

Tekst: Martin Luther
Melodie: Ehrfurt 1524

Welkom en bemoediging

Van harte welkom op deze laatste zondag van het jaar 2020. Dat veelbewogen jaar, dat eigenlijk wel helemaal in het teken heeft gestaan van de Corona-pandemie. Door die pandemie kunnen we nog steeds niet op een zinnige manier in onze kerken samenkomen en moet ik u toespreken van achter de camera. Ik kijk de kerk in en stel me maar voor dat daar mensen zitten, vertrouwde en niet-vertrouwde gezichten, allen op zoek naar licht en hoop in hun leven.

Kerstmis ligt nog maar twee dagen achter ons – één dag zelfs maar als je Tweede Kerstdag meerekent. Hoewel deze zondag dus een beetje in de schaduw staat van Kerstmis, is ze het wel waard om stil te staan bij de eigenheid van deze 27e december. Want dit is de feestdag van Johannes de Evangelist. Zijn woorden zullen we dan ook zeker horen in deze online dienst.

Onze hulp is in de naam van de ENE
die hemel en aarde gemaakt heeft
die trouw blijft, zolang er dagen zijn
en die niet loslaat wat zijn hand ooit begon.

Genade, barmhartigheid en vrede zij u
van Hem die was en die is en die komt,
en van Jezus Christus onze Heer en Broeder.
Amen.

Kyriegebed

Lieve God,
Gij, die zelf naar ons toegekomen zijt als een mens, een kind van deze aarde,
Gij, die ons nabij wilt zijn als een mens nabij is tot een ander mens,
Wij roepen u aan.

Want onze wereld wordt beheerst door on-menselijkheid.
Waar zoveel mensen niet weten of ze morgen eten zullen hebben
worden de miljonairs alleen maar nóg rijker.

Verenigde Protestantse Kerk Leuven – Meditatie 27/12

Waar zoveel mensen in de goot zitten, soms zelfs letterlijk,
sluiten anderen zich op achter de veilige grenzen van hun land of hun huis.

Waar uw liefde zou moeten heersen
daar overheerst ziekte, angst en dood.

Gij die ons steeds aanspoort tot recht en barmhartigheid:

kom ons te hulp, wees ons nabij.

Heer, ontferm u over ons.

Glorialied: Kom ons in diepe nacht ter ore (NLB 489)

<https://www.youtube.com/watch?v=vKLxfV4Zu98>

1. Komt ons in diepe nacht ter ore:
de morgenster is opgegaan,
een mensenkind voor ons geboren,
God zal ons redden is zijn naam.
Opent uw hart, geloof uw ogen,
vertrouwt u toe aan wat gij ziet:
hoe 't woord van God van alzo hoge
hier menselijk aan ons geschiedt.

2. Geen ander teken ons gegeven
geen licht in onze duisternis
dan deze mens om mee te leven
een God die onze broeder is.
Zingt voor uw God, Hij openbaarde
in Jezus zijn menslievendheid.
Zo wordt de wereld nieuwe aarde
en alle vlees aanschouwt het heil.

3. Zoals de zon komt met zijn zegen
een bruidegom van licht en vuur,
zo komt de koning van de vrede
voorgoed gekomen is zijn uur.
Hij huwt de mensen aan elkander
zijn liefde gaat van mond tot mond.
Hij geeft zijn lichaam ons in handen.
Zo leven wij zijn nieuw verbond.

Evangelielezing: Johannes 1:1-5.10-14.16-18

¹In het begin was het Woord, het Woord was bij God en het Woord was God. ²Het was in het begin bij God. ³Alles is erdoor ontstaan en zonder dit is niets ontstaan van wat bestaat. ⁴In het Woord was leven en het leven was het licht voor de mensen. ⁵Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet in haar macht gekregen.

¹⁰Het Woord was in de wereld, de wereld is door hem ontstaan en toch kende de wereld hem niet. ¹¹Hij kwam naar wat van hem was, maar wie van hem waren hebben hem niet ontvangen. ¹²Wie hem wel ontvingen en in zijn naam geloven, heeft hij het voorrecht gegeven om kinderen van God te worden. ¹³Zij zijn niet op natuurlijke wijze geboren, niet uit lichamelijk verlangen of uit de wil van een man, maar uit God.

¹⁴Het Woord is mens geworden en heeft bij ons gewoond, vol van goedheid en waarheid, en wij hebben zijn grootheid gezien, de grootheid van de enige Zoon van de Vader. ¹⁶Uit zijn overvloed zijn wij allen met goedheid overstelpt. ¹⁷De wet is door Mozes gegeven, maar goedheid en waarheid zijn met Jezus Christus gekomen. ¹⁸Niemand heeft ooit God gezien, maar de enige Zoon, die zelf God is, die aan het hart van de Vader rust, heeft hem doen kennen.

Lied: In den beginne was het Woord (NLB 488: 1,2,4,5)

1. In den beginne was het woord,
op aarde is zijn stem gehoord
die spreken wil tot elk geslacht,
Hij werd geboren in de nacht.

2. Hij werd geboren in de nacht
die al het licht heeft voortgebracht,
aan zon en maan zijn teugel legt,
Hij is de Heer, Hij werd een knecht.

Verenigde Protestantse Kerk Leuven – Meditatie 27/12

4. Hij troont in onze lage staat
waar al wat leeft verloren gaat,
Hij kwam toen niemand naar Hem riep,
dit licht dat zoveel luister schiep.

5. Dit licht dat in het duister sliep
is God die ons bij name riep,
Hij roept totdat Hij wordt gehoord,
in den beginne was het woord.

Overweging

Geliefde mensen van God,

Het eerste hoofdstuk van het evangelie van Johannes wordt vanouds gelezen op Kerstmorgen. Ik zeg daarbij: vanouds. Het gebeurt tegenwoordig niet zo vaak meer. Meestal wordt het bekende geboorteverhaal van Jezus uit Lucas gelezen op de ochtend van Eerste Kerstdag. En ergens is dat ook wel begrijpelijk, want het is niet zo makkelijk, dat eerste hoofdstuk van Johannes. Het valt niet zomaar te begrijpen. En juist op Kerstochtend, als er vaak ook mensen in de kerk zitten die verder niet zo vaak komen: wat moet je dan met zo'n onbegrijpelijke tekst?

Vandaag hebben we 'm wél gelezen, omdat 27 december - ook al vanouds - de gedenkdag is van diezelfde evangelist Johannes. Voor mij altijd een bijzondere dag. Twaalf en een half jaar lang heb ik in een religieuze gemeenschap gewoond, een klein klooster eigenlijk, dat genoemd was naar diezelfde Johannes de evangelist. En daarna kwam de eerste protestantse gemeente die ik echt 'mijn' gemeente noemde, en die was ook al naar die Johannes genoemd. Hij reist in ieder geval al een hele tijd met mij mee. En Johannes, dat is aan de ene kant die evangelist met soms echt wonderlijke evangelieverhalen. Verhalen waarin mensen wel volkomen langs elkaar heen lijken te praten. Vooral als het om Jezus gaat die in gesprek is met andere mensen. Maar dat is maar één kant van het Johannes-evangelie. De andere kant is dat hij ook de grote apostel is van de liefde. En wat mij ook altijd is opgevallen in dat evangelie: er is geen evangelie waarin mensen zo vaak bij naam worden genoemd als in dat van Johannes. Dat geeft voor mij wel aan dat ondanks die raadselachtige en verheven klinkende teksten: Johannes is betrokken op mensen. Hij heeft ze lief. En wie je liefhebt, die noem je graag bij naam. En het is deze Johannes die ook dat eerste hoofdstuk schreef.

Als je dat probeert te ontleden, lijkt het al gauw een heel erg hoog-theologisch betoog. Maar is het dat wel? Is het niet veel meer: een gedicht dat Johannes hier geschreven heeft? Een gedicht waarin hij bijna stamelend onder woorden probeert te brengen dat grote geheim van de menswording van God in onze wereld. Dat is een groot mysterie. Dat is ook bijna niet onder woorden te brengen. Ook Johannes moet kennelijk ontzettend naar woorden zoeken. Hij maakte daarbij dankbaar gebruik van wat wij het Oude Testament noemen. Ook dat begint met: "In den beginne...!" En in die verwoordingen van Johannes, waarin hij zo vaak hetzelfde twee keer lijkt te zeggen maar dan met iets andere woorden - daarin klinken echo's door van de psalmen, waarin je dat ook regelmatig tegenkomt. Maar misschien nog wel het meest in dat "goedheid en waarheid", zoals het in deze vertaling staat. Die vertaling is verwarrend. In ons taalgebruik staat "waarheid" meestal voor "iets dat je als feit kunt aannemen". Niet zo in de Bijbel: daar betekent het veel meer: "iets waar je op kunt vertrouwen". Als je die woorden "goedheid en waarheid" terug-vertaalt naar het Grieks waarin Johannes schreef, en van daar uit nog verder terug naar het Hebreeuws, de taal van het Oude Testament: dan kom je op iets waarvan het hele Oude Testament doortrokken is. De twee woorden *chèsèd w'èmet*, die je keer op keer tegenkomt in die oude boeken. Je kunt dat vertalen met: goedheid en waarheid. Maar de vertaling die er dichterbij komt, is volgens mij die van: liefde en trouw.

Johannes zoekt naar woorden en vindt die in het Oude Testament. Maar zelfs dan - kan ik me voorstellen - is hij aan het eind misschien helemaal niet tevreden geweest met wat er nou op papier stond. Omdat het tóch niet bevatte wat hij eigenlijk bedoelde te zeggen.

Verenigde Protestantse Kerk Leuven – Meditatie 27/12

En misschien heeft hij ook wel moeten zeggen: beter dan dit kan ik 't niet krijgen, dit is 't, hier doen we 't maar mee. En zelfs dat “hier doen we 't maar mee” heeft dan een prachtig gedicht opgeleverd. Waarin toch, ondanks die bijna duistere taal, in ieder geval één hele grote waarheid doorklinkt. Dat bijna triomfantelijke: “het Woord is mens geworden!” Het woord - dat is God zelf, zo probeert hij het ons in de verzen daarvoor duidelijk te maken - dat is mens geworden. Het werd niet herkend, en mensen die toch beter hadden moeten weten hebben hem niet ontvangen. Niettemin heeft dat woord onder ons zijn tent opgeslagen - zo staat er letterlijk in het Grieks dat Johannes de evangelist schreef. Het Woord, die mensgeworden gestalte van God, heeft onder ons gewoond - vol van liefde en trouw. Maar wél: in een tent. Dat roept nog meer echo's op uit het Oude Testament. Het beeld van een volk dat onderweg is. Zoals eeuwen daarvoor het oude volk Israël onderweg was door de woestijn. Na de bevrijding uit het slavenhuis van Egypte. Dat ging met tenten. Zo is het Woord van God, God zelf, z'n tent komen opslaan tussen ons, mensen onderweg. Gods volk onderweg.

Misschien zouden we dat hele Johannes-evangelie, met al z'n hoogdravende woorden, moeten lezen als een liefdesgedicht. Waarin hij steeds maar weer onder woorden probeert te brengen wat eigenlijk niet goed onder woorden te brengen is. Misschien ook wel dat Johannes, méér dan wie ook, doordrongen was van dat inzicht: in deze mens, Jezus van Nazareth, hebben we te maken met God zelf. Misschien wel dat Johannes daarom Jezus zo vaak van die hoogverheven woorden in de mond legt. Woorden die maar zoeken naar een manier om uit te drukken wat niet in woorden uit te drukken is. Maar één ding is in ieder geval duidelijk: die liefde is heel centraal. En het is liefde voor concrete mensen. Die ook een naam krijgen.

En zelfs als we niet het hele Johannes-evangelie als een liefdesgedicht zouden kunnen lezen, dan toch zeker wel dat eerste hoofdstuk. Een gedicht over de liefde van God, de Allerhoogste, de bron van alle liefde, voor ons mensen. In den beginne, voordat er ook maar iets anders was, was er het Woord. Het Woord was God zelf. En dat Woord is mens geworden. Mens geworden opdat wij zouden zien hoe groot de liefde van onze God is. Dat hij één van ons werd. Om ons uit te nodigen, aan te sporen, aan te moedigen om zelf die weg van liefde te gaan. God is mens geworden, opdat mensen meer op God kunnen gaan lijken. God heeft ons het ware licht laten zien in de mens Jezus van Nazareth, Jezus Christus. Dát licht scheen in de duisternis, en de duisternis - zo zegt één vertaling - kon het niet aan. Licht midden in de duisternis. Licht van vertrouwen, van liefde en van hoop.

Geliefde mensen van God,

Ook in de duisternis van de Corona-crisis, en welke andere duisternissen ook die er in onze wereld maar al te veel zijn, schijnt dat licht. Het licht van vertrouwen, van liefde en van hoop. Het licht dat ons zegt: God zelf is mens geworden. Mens geworden in een wereld die onvolmaakt is en gebroken, een wereld waarin ziekte heerst, onrecht, dood. Tegen die gebrokenheid in wordt God zelf nog steeds iedere dag opnieuw geboren, waar mensen uit liefde leven. Waar mensen zich toewenden naar elkaar. Waar mensen naar elkaar omzien. Waar mensen met elkaar zich inzetten om deze wereld meer op de wereld van God te laten lijken. Een wereld van recht, van liefde, van eerbied voor Gods schepping. Overal waar dát gebeurt, wordt God opnieuw geboren. Overal waar dát gebeurt, kunnen we opnieuw zeggen: het Woord is mens geworden, en: het licht schijnt in de duisternis; en de duisternis kan het niet aan.

Moge het zo zijn.

Verenigde Protestantse Kerk Leuven – Meditatie 27/12

Lied: Kind ons geboren (NLB 491)

Kind ons geboren, zoon ons gegeven,
God onbedwingbaar, Vader voor eeuwig,
Koning van de vrede.

Voorbeden

Lieve God,
Gij, die zelf naar ons toegekomen zijt als een mens, een kind van deze aarde,
Gij, die ons nabij wilt zijn als een mens nabij is tot een ander mens,
wij danken u voor uw aanwezigheid en uw liefde.
Want Gij zijt geen verre en vreemde God
maar een God die onder ons wil wonen.

Daarom roepen wij u aan:
voor uw mensen die in de goot moeten leven,
soms letterlijk in onze straten,
soms in de onmenselijke omstandigheden van vluchtelingenkampen
of in troosteloze opvangcentra.
Laat hen uw menselijkheid ervaren in zusters en broeders die naast hen staan
Houd hen gaande met goede moed en liefde.

Voor de beleidsmakers en politici,
die zich zo vaak laten leiden door angst en berekening.
Dat zij boven zichzelf uitstijgen,
en in het grote geheel van beleid en bestuur
hun hart laten spreken en uit menselijkheid spreken en handelen.

Voor uw schepping, die lijdt
onder het winstbejag, de onachtzaamheid en onwetendheid van ons mensen.
Dat de nood van de aarde onze ogen opent
en dat wij leven uit eerbied voor alles wat leeft
en waarin uw goedheid doorschijnt
opdat onze kinderen een toekomst mogen hebben
op uw goede aarde.

Voor allen die lijden onder de pandemie
die al zo lang onze levens in zijn greep houdt.
Allen die geliefden verloren hebben aan Covid-19,
die geen werk meer hebben als gevolg van de maatregelen,
die eenzaam zijn omdat er geen bezoek mogelijk is.
Geef ons open ogen en oren om de nood te zien,
en open handen om de nood te verlichten.

Trek met ons mee, o God, sla uw tent op
in het midden van ons mensen.

Bidden wij in stilte voor wat er leeft in ons eigen hart:
(...)

En bidden wij met de woorden
die Jezus zelf ons leerde:

Verenigde Protestantse Kerk Leuven – Meditatie 27/12

Onze Vader die in de hemelen zijt
Uw Naam worde geheiligd
Uw Koninkrijk kome
Uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood
en vergeef ons onze schulden
gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.
En leid ons niet in verzoeking
maar verlos ons van de boze.
Want van U is het Koninkrijk
en de kracht en de heerlijkheid
in eeuwigheid.
Amen.

Slotlied: Hoor de engelen zingen de eer (NLB 481: 1 en 3)

Hoor de engelen zingen d'eer
van de nieuw geboren Heer!
Vreed' op aarde, 't is vervuld:
God verzoent der mensen schuld.
Voeg u, volken, in het koor,
dat weerklinkt de hemel door,
zingt met algemene stem
voor het kind van Bethlehem!
Hoor de engelen zingen d'eer
van de nieuwgeboren Heer!

Lof aan U die eeuwig leeft
en op aarde vrede geeft,
Gij die ons geworden zijt
taal en teken in de tijd,
al uw glorie legt Gij af
ons tot redding uit het graf,
dat wij ongerept en rein
nieuwgeboren zouden zijn.
Hoor, de eng'len zingen d'eer
van de nieuwgeboren Heer!

Heenzending en zegenbede

Het Woord is mens geworden! God is één van ons geworden, midden in onze soms zo onmenselijke werkelijkheid. Hij is onder ons zijn tent komen opslaan, vol van liefde en trouw. Laten wij dan dragers zijn van die liefde en trouw als wij de wereld ingaan, die zo vurig nood heeft aan vertrouwen, hoop en liefde.

En de liefde van God, die alle verstand te boven gaat,
moge onze harten bewaren
in Jezus Christus, onze Heer en Broeder.
Amen.